תהיו קדושים בכל מיני קדושות ותהיו מובדלים לשמי. ולבוראי הה"ך
לנערץ בסוד קדושים רבה אם עשיתם כן אני נאמן לשלם שכר טוב
ואם לאו אני יי' אלהיכם מדת הדין פתוחה ומשוטר ליפרע ממי שאינו
עושה רצונו דכת' ונורא על כל סביביו וכל הכובש את יצרו ופורש
מן העבירות ומתאוות העולם ובוטח בו לעולם ברב רחמיו וברב
חסדיו ומאמין בו לעולם שכרו הרבה מכניסו במחיצת צבאות קדושים
שהם סביבותיו הה"ד אחר זה יי' אלהי צבאות מי כמוך חסין יה
ואמונתך סביבותיך. הוא ברחמיו ידריכנו בנתיב מצותיו ויקרבנו
לעבודתו וישים חלקינו בגן עדן עם הצדיקים עושי רצונו אכי"ר

עוד לפרשת אחרי
מות וקדושים תהיו

וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו
שנים אשר תאמר אין לי חפץ בהם. פסוק זה אמרו שלמה המלך ע"ה
ובא להזהיר שלא יהרהר אדם אחר מדותיו של הקב"ה כשהוא רואה שאין
חפצים נעשים כרצונו ויתבונן ויסתכל בבחירי השם ית' שלא היה אחד
מהם שנעשה חפצו ורצונו ודיו שיהיה כאחד מהן עד שלא יבואו עליו
רעות רבות מלבד זה וכדם הפסוק ודרשהו אם הגיעו שנים אשר
תאמר אין לי בהם חפץ הלוא' שלא נעשה לי בהם חפצי. הסר כעס מלבך
כלומ' להתקצף ולהרהר אחר מדותיו של הקב"ה. וזכור את בוראך בימי
בחורותיך זה התבונן בבחירי השם ית' והם האבות הראשונים ונביאים
ראשונים ומלכים ראשונים אבות ראשוני' אברהם יצחק ויעקב ושנים
מהם נקראו בחירים אברהם נבחר מכל העולם דכת' אתה הוא יי' האלהים
אשר בחרת באברם. ויעקב נבחר מכל האבות דכת' כי יעקב בחר לו יה
ואין אחד מאלו שנעשה לו חפצו אברהם היה כלו ושאו ארץ מולדתו
ובבית אביו עובד הע"ז מאהבה בכל לב ובכל נפש אחרי בן חמשים שנים
שנה היה בצאתו מחרן וקודם לכן הרבה הכיר בוראו ואמר לו הקב"ה
לך לך מארצך וגו' עד ונברכו בך כל משפחות האדמה וגו' כלו
בזאת תדע כי חפצתי בך שבכל מקום שתלך תהיה הברכה מצויה
עם בעבורך להודיע לעולם שאתה צדיק לבני שזה הוא סימן הצדיקים

והמוכיח עליהם דכת׳ שאתי ויברכני יי׳ בגללך וכתי׳ ויברך יי׳ את בית המצרי
בגלל יוסף ויעקב ונטש ארצו ומולדתו והלך למקום אשר הראהו ולכשנתישב
בארץ החיים מיד פסקה הברכה מן המקום ההוא ולא מצא מנוח דכת׳ ויהי רעב
בארץ וירד אברם מצרימה ולא הרעב אחר מדורתו · וכשירד למצרים
נלקחה ממנו שרה ונתנה בחיקו של פרעה דכת׳ ותקח האשה בית
פרעה חזר לארץ בא גם אבימלך ולקח שרה והיו רוב ימיו בראגר
ובעצבון לבו וכן יעקב ואפי׳ במעי אמו היה בייסורין ודוחק והשכח שכל
ימי יעקב היו בצער ואפי׳ באותן שבע עשרה שנה שהיה במצרים היה
חשוב כמת וכבדו עיניו ולא יוכל לראות הרי האבות לא שלוו ולא
שקטו וכמה הרפתקי עברו עליהם · וכן נביאים הראשונים שהם משה
ואהרן שגם אהרן נביא היה שבכמה פרשיות שיחד הדיבור לשניהם
שנקראו בחירים לגבי משה בחירו · אהרן אשר בחר בו · וכמה טרחו ויגעו
עם ישראל וסבלו טרחם ומשאם וריבם עד שאמרו כל העדה לרגום אותם
באבנים · ועוד מעט וסקלוני וכל זה סבלו כדי שיכנסו עמהם לארץ וכמו
שמצינו בתחנונותיו של משה שנ׳ אעברה נא ואראה וגו׳ ונלקחה איתו
המאמר נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ דכת׳ יען לא האמנתם בי וגו׳ לכן
לא תביאו את הקהל הזה וגו׳ הרי · נביאים הראשונים לא נתן להם שלותם
ותאותם לא הביא להם · וכן מלכים הראשונים שהם שאול ודוד ושניהם
נקראו בחירים שאול דכת׳ בגבעת שאול בחיר יי׳ דוד דכת׳ ויבחר
בדוד עבדו · ועל חטא קל שחטאו נענשו עונש גדול שאול על אשר
חמל על מיטב הצאן והבקר וגו׳ למען זבוח ליי׳ וגו׳ שקרעה ונפסקה
מלכותו ולא מלך כי אם שתי שנים ומחצה ומלך בלא חמדה · ודוד
כל חפצו ותאותו לא היה רק לראות בבנין בית המקדש ולחזות
בנועם יי׳ ולבקר כאמרו דכת׳ אחת שאלתי מאת יי׳ אותה אבקש
ולבסוף נאמר לו לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת וגו׳ הרי
אבות נביאים ומלכים בחירי השם ית׳ לא נעשה חפצם ורצונם וכן חסידי
עליון חכמי המשנה והתלמוד רובם היו בצער ובעוני גדול ובשיבול
פנים ובייסורין רעים ונאמנים ודוחק והשכח משמעון הצדיק שהיה משיורי
כנסת הגדולה עד רבינא ורב אשי שהם סוף הוראה רובם היו בצער
וכל ימיהם מכאובים וחולי וקצף וגם חרה להתמה להחכני והסר כעם

מלבך

מלבך ה' וזכור את בוראך בימי בחורותיך וכביכול שם יש לפניו
יש צער כביכול ומכוכל בצערו של אדם וכמו שדרשו בכי קללת אלהים
תלוי ה' וכן אמרו בצערו של אהרן על שריפת שני בניו כי בכלם היה
הקב"ה מצטער על מיתתן ושריפתן מאהרן אביהם דכת' וימות נדב ואביהוא
לפני יי בהקריבם אש זרה לפני יי וגו' דאו באהרן לא נאמ' אלא על פני
אהרן אביהם ואו בהכהנה נאמ' לפני יי שני פעמים ולא עוד לא שקבלת ב
היסורין באהבה מכפרת על כל עונותיו של אדם ולרבים עמו וכמו שאמרו
בני אהרן כולם שקבל אהרן גזירת השם ית' באהבה היתה מיתת בניו
מכפרת על כל ישראל וזה הוא שהזכיר מיתתן ביום הכפורים לומר לך
מה יום הכפורים מכפר אף מיתת בני אהרן מכפרת הה"ד אחרי מות
שני בני אהרן בקרבתם לפני יי וימותו וגו' ודרוש כפרשה ובענין עזאזל
וחיבור שם עזאזל איסור מאכל הדם וכמו הדם שטעם אחד להם
כי הדם הוא נפש החיונית הבהמית והוא רוח הטומאה השורה על הדם
וכן הן השדים שזובחין להם כדי להפיק רצונם וכמו שנ' יזבחו לשדים
לא אלוה ועל כן אמ' בכאן ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים
מפני שהנפש מטמאה אותם שאם רוח טומאה ונתקרב להם כנגלין
זוהמתן מנפש הקדושה הנאצלת משמות שדי נמוה וקרו הקדוש
וזהו שסמך פרשת עריות לזו שגם איסור העריות הוא דבר קבך
נפש להרחיקה מן הגיעול ומן הזוהמה הדבקה והקשורה כי האדם דבק וקשור
באמו ובאחותו ובבת אחיו ובאשתו ובבת בנו ובבת בתו ובבתו
מורגרת
ובבת בנו ובבת בתו וזהו טעם שהאיסור עריות ... ונתאוה
ברודויה כי אחות האב והאם לא נתמעטה לה ערותך שהמורה כי
הזוהמה מצויה בנשים יותר מבאנשים וקבל הנשים מצד שמאל אבל
קבלת הזכרים מצד ימין וככר שרחוק הזכר מן הרבקות וזהו טעם
הרבעת בהמה ושאר בעלי חיים שלא לטמא הנפש הטהורה והקדושה
וזהו שסמך גם קדושים תהיו לזו ואם תרצה להאריך בפירוש
קדושים תהיו שהיא כוללת עשרת הדברות כמו שכתבנו ודרוש
מיוחדים לכל דיבור ודיבור למעלה ולמטה וכל מה שהוא כולל
ומפרש שאין לך דיבור שאינו כולל כמה מצות בסוד התורה ומבחר

ביאור גדול ומבואר בין מצד עצמו בין מצד סמיכותיו ובכל דיבור ודיבור
תמצא אני יי׳ אלהיכם או אני יי׳ לומ׳ שהוא נכלל עם כל דיבור ומצוי בו׳
וכל עשר הדברות נכללו בדיבור אנכי יי׳ אלהיך עם נאמרו ונשמעו מה
שאין הפה יכולה לדבר ולא אזן יכולה לשמוע וכמו שהוא נכלל ומצ׳ בו
בעשר הדברות כך הוא נכלל ומצוי בכל אחד מהעשירות רוחניות ואופניות
וכן בעשרת ימי תשובה הוא נכלל ומצוי בכל אחד ואחד מהן וזהו שסמך
פרשיות לו לפרשת יום הכפורים לומ׳ שהוא ית׳ מצוי בהם בכל יום ויום
ומצוי עם כל אחד ואחד מישרא׳ דכת׳ דרשו יי׳ בהמצאו וגו׳ וזכור
את בוראך בימי בחורותיך טוב לבוראך באותם באותם הימים שבחר
לרחם על בריותיו ולישב על כסא רחמים להוציא לאור משפטם ודינם׳
ד״א וזכור את בוראך בימי בחורותיך הסתכל וזכור
תחלת בריאתך והוייתך שנבראת ונהיית מטיפה סרוחה וגם הסתכל
והתבונן בסופך שהוא אחריתך וסופך לקבור למקום עפר רימה ותולעה
וגם הסתכל לבוראך שאתה עתיד ליתן דין וחשבון לפניו וזו היא
משנתו שהביא בן מהללאל ואמ׳ הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא
לידי עבירה׳ דע מאין באת ולאן אתה הולך

לפרשת אמור אל הכהנים

ולא ידע הוא חכם המלך מכל אדם וכו׳

שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים דרך הנשר בשמים דרך נחש
על צור דרך אניה בלב ים ודרך גבר בעלמה׳ פסוקים אלו אמרם
שלמה המלך ע״ה בחכמתו ואם נפרשם לפי הפשט לא נמצא בהם תועלת
ולא דבר חכמה ומה בא להשמיענו וכי אין אנו יודעין שדרך הנשר
בשמים ודרך הנחש על הצור וגם על הקרקע ודרך האניה בלב ים
ודרך גבר בעלמה שאין מניחין רושם׳ ושמא המלך כי בא להודיע
על הזונה ולומ׳ כשם שאלו אין מניחין סימן ולא רושם ומקום שדרכם
אינו ניכר כך דרך האשה המנאפת אכלה ומחתה פיה וכו׳ אין בזה
תועלת ולא חכמה אם כן אין פירוש הדברים על פשוטן אבל יש להם נסתר׳
ובנסתרות יש תועלות גדולות וחכמות נפלאות וכלם יסודות ועיקרים לתורה
והתועלת הראשונה שהיא יסוד התורה ועיקרה היא הנהגת העולם כשעולה

תנבאים

הנבראים ובזה נחלקו חכמי המחקר לשלש דעות ואם יש דעה רביעית אין
לנכרה· ארסטו סובר כי הנהגת הגלגלים וחילוף הזמנים וסידור הכוכבים
הכל בהנהגת אלוה ודעת עליון ומה שיש למטה מגלגל הירח הכל במקרה
ותנועת בעלי חיים כולה מקריות כאשר יהיה שער הרוח והחפץ ללבם
ולבו ואם יארע להם רע או טוב בתנועתם במקרה אירע להם ואין חלוק
בין מין האנושי למין הבהמי שכשם שאם עברה בהמה ודרסה על שרץ
נמלים והרגתם או פגע חתול בעכבר וטרפו או נשבה הרוח והפילה כותל
ופזרה עפר על גבי עשבים ונתקלו העשבים הכל מקרה כך אם פגעה
חיה רעה בנביא או בחסיד איש אלהים ודרסתו או נשבה הרוח והפילה
בית על אנשי חסד שהיו בה ומתו או שהטביעה ספינה בים וכל רואה
איש אלהים ומתו הכל מקרה כמות זה כן מות זה ומקרה אחד יקרה לכולם
ואין ענין אחד מן הנבראים השפלים בהשגחה אלהית וזה שאין האל משגיח
בתחתונים מפני שאינו יודע ומבין מעשיהם· והכריחו לומר זה מפני
שראה הגלגלים והכוכבים על הסדר לא ישנו תפקידם רץ לקראת רץ
ירוצו והמתנהג בכבדות יתנהג בכבדות הכל בהשגחה הרץ במרוצתו
והכבד בכבדותו· והנהגת העולם השפל שלא על הסדר וההשואה יש
צדיק וטוב לו· ויש צדיק ורע לו· יש רשע וטוב לו· ויש רשע ורע לו·
זה ימות בעצם תומו· וזה שאנן ושלו· ואומר הוא שכל זה הוא מפני
שאין השגחתו כאן ואפיסת השגחה הוא מפני שאינו יודע ומבין
מעשיהם שאם אתה אומר שהוא יודע ומבין מעשיהם אין אתה נותן
שלימות באור שאתה מוציא דבה ודובר סרה באור ותאמר מדוע אינו
מנהיג העולם השפל על הסדר וההשואה או אינו יכול· או יכול ואין
רצונו להנהיגו על הסדר כאדם שיודע ומכיר בעוני העני ויכולת
בידו להיטיב לו ואינו מטיב לו מפני רוע לבו וטבעו הקשה שאין
מניחו להיטיב לעני וחס וחלילה שניחס שאחד מאלו הדבות או שתאמר
מפני פחיתות הנבראים ופחזותם אינו משגיח בהם כמלך שאינו משגיח
בחתולי ביתו וכיוצא בהן מן הדברים הפחותים· וגם זה דבה רעה
כי חס ושלום שיש ביוצר הכל אחת מאלו המדות המגונות לא כדי שיתן
לו השלימות יש לומר שאינו יודע ומבין את מעשה העולם השפל וזהו
שלימות כי כל עניני העולם השפל הם פרטיים· והפרטים לא יושגו
אלא בחושים כלומר בחוש הראות וחוש השמע ואלו החושים הם גשמיים וגופניים
והוא ית' אינו גוף ולא כח בגוף והשגחתו והשגתו וידיעתו הכל הוא
שכל רוחני מאין סוף והשכל אינו משיג בפרטים זו היא סברת

והוא ברח מלתת לשם רק השלמות ונמצא שהוא דבר סרה ודברים אשר לא כן על
השם ית' שהוא אומר שאינו יודע ומבין עניני העולם השפל ונבטל בזה מפני
שהוא מדמה השגתו וידיעתו כהשגותינו וחס וחלילה שידמה ית' לזולתו
ואין בכל הנבראים מי שיוכל לדעת ולהשיג אמיתת ידיעתו והשגתו וכשם
שאין אדם יכול להשיג אמיתתו כך אינו יכול להשיג אמיתת ידיעתו והשגתו
וזה הוא המאמר בעצמו שאמר ארסטו כי השגתו והשגחתו היא אמיתתו והכל
אחד ואין בנבראים מי שיוכל להשיג אמיתתו · ונראה דבגזירה מיקטיל
ומדיליה משתלם ליה .. ויש כת מכתות הישמעאלים שאומרת כי אין
דבר נמצא תחת השמש בלא רצון הבורא והכל בגזירת עליון ואין אחד
מבעלי חיים זז ממקומו לא ונגזר עליו להתנועע והעברה הוא בתנועותיו
ובפעולותיו ואין שם תנועה חפצית וכל מה שאמר ארסטו שהוא מקרה
אמרה היא שהיא גזרה מהשם ית' דריכת הבהמה על הנמלים ונשיבת
הרוח להפיל החומה ולגלגל הזרעים ולהטביע הספינה ודריסת האחרי
לנביא הכל נגזר שיהיה כן מאת הבורא ואפי' הריגת הפרעוש והכינה
כן נגזר עליהם שיהרגו ושימותו במקום הלזה ובעת ההיא ועל ידי
אותו הפועל הפעולה ולא הזיקו ולא נהרגו אלא כדי שתהיה להם תמורה
אחרת טובה מן הראשונה והוא רצה בהריגתם כדי שישתנו למעלותיהם ·
וכל זה אמרו כדי ליחס השלמות הגמורה לשם ית' וגם לא הבינו שאינו יתכן
ברואה · דאם כן למה נשלח נביא ודת נתנה ומה תועיל אזהרת הנביא
והתורה והמצוה לבני אדם הרי כל אחד לפעול מה שהוא פועל ואין חפץ
ולא רצון לאדם ולמה יענש עושה רעה ולמה ישלם שכר טוב לעושה טובה ·
וחכמי המחקר הקדמונים וגם כן ארסטו הודה להם באחרונה חקרו בזה
שכלם ורצו והבינו במופתים נחתכים כי כל פעולות בעלי חיים זולת
האדם היא פעולה חפצית ורצונית ושאינם מקריות והשגחת הבורא בהן
לשמור כללותיהם ועזוב פרטיהם להניח עצמם כפי טבעם וכחם שנטבע
וניתן להם ומין האנושי הוא שהשגחה בהם בפרטיהם וכל זה הוא מפני
השכל האלהי שנשפע עליהם ואותו השכל בעצמו הנשפע עליו היא ההשגחה
כי הוא זוהר השכל האלהי כמו שהוא בגלגלים ובצבא השמים ולפי זה
ההשגחה על הנביאים יותר מן החכמים ועל החכמים יותר על
הצדיקים שאינם חכמים ועל הצדיקים יותר משאר מבני אדם ·
ועניני בני אדם נחלקים לשלשה חלקים מעשיהם ופעולותם לטוב או לרע
אינה גזרה לא חפץ ורצון ותנועתם חפצית · וכל מציאותם יש

מהם

הם מקרים ויש מהם גזירות אותם שהם על דרך הטבע הן מקרים כגון אדם
שנכנס לבין גדודי חיות ולסטים אוסטיקים שהנזק מצוי אם אירע לו מקרה
רע לא נגזר עליו באורח מקרה רע שהרי יש לו דעת ובחפצו וברצונו
נכנס במקום הסכנה וכל מה שאירע לו מן מנזק הוא דרך מקרה או שמר
עצמו כראוי ואירע לו נזק אין זה מקרה אלא גזירה או כדי להענישו על
מעשיו הרעים או כדי להטיב לו באחריתו וזו הדעת השלישית ידעה
ומשכילה והבינה כטוב שכלה הדרך הישרה והנכונה והסכימה לדעת
האמת והצדק והוא יסוד עיקרי התורה התמימה שנתנה לנו שכ'
כה' כי רשות האדם בידו לעשות טוב או רע שנ' ראה נתתי לפניך
היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע והזהירה לשמור אדם
עצמו מהנזקים דכת' רק השמר לך ושמור נפשך מאד וכת' והאלהים אנה
לידו כלומר כי יש דבר שהוא בגזירה בזמן שלא נתכוון להרגו ובזו הסברות
נחלקו חכמי המחקר הקדמונים עומדי שהשי"ת כבר היו אלו הדעות
מפורסמות ונודעות והוא בחכמתו אין חקר ראה והתבונן בשכלו האלהי
שנשפע עליו יותר מכל הנבראים דבר זה ויש בו חכמה לשלמה וכת'
ויחכם מכל האדם כי זאת הסברה השלישית היא דרך האמת ויסוד התורה
ועיקרה וכא והודיע במשלי הנמשלים כי התנועה החפציות והמוצאות
מהם מקרים ומהם גזירות והוא אמרו דרך הנשר בשמים וגו' הזכיר משתי
קצוות מתנועות בעלי חיים והיא תנועת הנשר שהוא הקצה הרחוק שהוא
מתרחק ועולה יותר מאשר בעלי חיים והקצה האחרון השפל שהוא
תנועת הנחש שהוא הולך על גחונו כי בעלי הרגלים כשירוצו אפשר
שיתפרשו מעל מרכז הארץ ואחר שהזכיר תנועת בעלי חיים שהם
חפציית הזכיר דרך אניה בלב ים שאין תנועתה על ידי רוח חיים
אלא על ידי רוח סוערה ואין תנועתה מעצמה אלא על ידי דבר אחר
ואחר שהזכיר השתי החפציות ושאין חפציות הזכיר תנועת
האדם שהיא חפציית ושכלית ואמ' כי כל אלו דרכי התנועות הם
כמו דרך האשה המנאפת אינן חפץ אלהי כי לא אל חפץ רשע
הוא כי לא גזר על הזונה להיות זונה אלא היא מדעתה ומרצונה
מזנה ובחפצה כלומר הדבר כן הן כל אלו התנועות כמו שהזונה

[illegible]

מתקנת עצמה ובוחלת ופוקסת ומרבדת ערש"ב וזוכרת זבחיה להרחק
למואסים ויוצאה לקראתם ובוחרת אשר יישר בעיניה כך יש לאדם שיהא
בעל שכל להבין בתנועותיו ובפעולותיו ולבחור בטוב ולמאוס ברע וכן
תנועת הספינה בכל מה שיש לעשות והכין ותיקן הכל ואירע להם דבר רע
אין זה מקרה לא גזירה מאת השם ית' כמו שאמרו אנשי ספינת יונה לכו
ונפילה גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו וכו' דרך יורדי הים כשמתעורר
עליהם הים להפיל גורלות לדעת בעבור מי בא הסער שלהם לא שהם
היינו וזהו איש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו וגו'
והוא של באוב. אמר לפניו וכמה ימלוך אמ' לו שתי שנים ומחצה אמ'
לפניו רבונו של עולם ולמה והלא צדיק גמור הוא וצריך מבקש רחמים כדי
שיאריך ימים על ממלכתו אמ' לו הקב"ה ולי אתה אומ' לך אמור להכהנים
בני אהרן שהם מקטרגים עליו הקב"ה אמור להכהנים ואמ' לו ומי הם
הכהנים הגבעונים שהיו משמשין לבית ה' לחטוב עצים ולשאוב מים או בני
אהרן אמ' לו הכהנים בני אהרן שהרג בנוב עיר הכהנים אמ' לפניו
והרי אני רואה שאין בניהם תובעין עלבון אבותיהם וכת' כי אם צעק
יצעק לי שמוע אשמע צעקתו. אמ' לו אעפ"כ שבניהם אינן מקטרגין
נפשותיהן של הרוגים מקטרגין דכת' לנפש אמ' לפניו והריני רואה
כי נפשם אינה מקטרגת אמ' לו לא יטמא בעמיו אין הנפש רוצה
לקטרג כדי שלא תטמא ותפרד מעמה דכת' כי לא אל חפץ רשע אתה
לא יגורך רע והקטרוג רע הוא אמ' לפניו אם כן מי הוא המקטרג
שאמרת אמ' לו אותם לו ולא לו כי אם לשארו וכו' נפשות הבנים שנשארו
שלא באו לעולם שאם היו אותם שהרגו בחיים היו מביאים לעולם שארית
אחרית בנים ובנות שהיו נעשים מהן אב ואם ובן ובת ואח ואחות
זהו פירוש הפרשה על דרך הנסתר ועל דרך הנגלה הוא מצוה על
הכהנים מפני שהיו משרתי עליון להבדל ולהרחק מכל טומאה כי הוא
קדוש וטהור וצריך שיהיו משרתיו קדושים וטהורים ועל כן הזהירם
לקדש עצמן בבת זוגם שלא לקחת זונה וגרושה וכן שיהיו תמימים

בלא מום

בלא שום פגם ומום ואפי' מגרב וילפת שכל אלו באים מצד החומר ורוח
הטומאה הלא תראה כי אף הקרבן עצמו היה צריך להיות תם ומנוקה מכל
מום ופגם. דכתי' עורת או שבור וג' ואפי' אכילת הקרבן צריך שתהיה בטהרה
דכתי' וינזרו מקדשי בני ישראל וג' ואחר שהזכיר על טהרת הכהנים וקדושתן
והקרבן. הזכיר זמן הקרבן מאי זה זמן הוא ראוי להקריב דכתי' ומיום
השמיני והלאה ירצה וג' ובאר זה זמן הם הקרבנות וסדר לא מועדי יי' וג'.
עד ויקחו אליך שמן זית זך ולקחת סלת ואפית אותה וג' וכל אלו מענין
הקרבן הם כי המנורה והשלחן והמזבחות כולם הם לרצות ולכפר ולהניח
ברכה לעולם השפל כי שפע הברכה יחול עליהם. ואחר כל זה הזכיר ענין
המקלל ויצא בן אשה ישראלית וג' ואחז"ל מהיכן יצא. יצא מעולמו ונטל חיו
מן העולם ומי גרם לו זאת הרעה הגדולה ארבעה דברים גרמו לו
ההתבודדות בחכמה שהוא שמע כל פרשת הקרבנות הנזכרת בכאן ושמע וראה
סידור הקרבן ותיקונו ובחירותו מכל דבר ואפי' הלינה היתה פוסלת בו דכתי'
לא ילין חלב חגי עד בקר וראה בסידור לחם הפנים שהוא סמוך שהיו מניחין
אותו שבעה ימים על השלחן דכתי' ביום השבת ביום השבת יערכנו וג'
אמ' ומה הוא זה וכי דרך המלך לאכול פת צוננת והוה מהרהר כדבר זה
עד שיצא לתרבות אחרת וכל זה גרם לו מפני שהתבודד בחכמה שאם היה
שואל לחכמים אפשר שיהיו מבררים לו טעמו של דבר וגם היה בו תשישות
כח העוצר ולא היה מעצור לרוחו לכבוש את יצרו בהיותו עם איש הישראלי
והיה מריב עמו על עסק שישה אהלו שרצה לנטוע אהלו במחנה דן
להתחבר בהם והוא לא היה אבע מישראל ולא היה ראוי לכבוד הזה והיינו
דכתי' וינצו במחנה. וכשבאו אצל משה אמ' לו למשפחותם לבית אבותם
כתי' משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה. אמ'
אם כן אין לו חלק בארץ מיד יצא נחרף וגדף הרי גרמו לו לצאת מן הכלל
ההתבודדות בחכמה ותשישות כח העוצר ואהבת הבצע ורדיפת הכבוד :

ועל אלו הארבעה דברים הזהיר שלמה בחכמתו ואמ' דרך הנשר בשמים וג'
כלומ' מי שהוא דורש אחר החכמות האלהיות שהם תלויות בשמים כענין
שאמ' אורח חיים למעלה למשכיל צריך שיהיה כנשר להביט אנה ואנה

כלומ' לבקש מזה ומזה לשאול וללמוד מכל אדם כנשר ישוט על אוכל שאינו
מתבודד במקום אחד לא הולך לכאן ולכאן וכן הזהיר על כבישת היצר דכת'
דרך נחש עלי צור והוא כנחש והוא היצר הרע ונקרא נחש כי הוא נושך
כמו נחש שהוא נושך באבר קטן והאדם הולך ומתפשט ומתנפח עד שנופל
כלב וממית כך הוא יצר הרע וזהו שמו נחש היום אומ' לו עשה כך ולמחר
אומ' לו לך עשה כך וכך עד שהוא הולך ועובד ע"ז וכמו שהנחש יוצא מן
החור כפתע פתאום ונושך כך הוא היצר וזהו שמו נחש ממהר נ' חש כלומ'
הנון חש ונמשל לנון פעמים כפופה פעמים פשוטה כך הוא היצר פעמים הוא
הולך אורחות עקלקלות מתעקש ומתפתל ופעמים הולך בדרך ישרה דרך פשוטה
כמו הנון פשוטה כלומ' שאינו מתעורר ולא מעורר האדם לאלו דברים הצריכין
מאד לקיום העולם וזהו שאמר דרך נחש עלי צור כלומ' שתהיה חזק ואמיץ
כנגד היצר כמו הצור כנגד הנחש שאינו יכול לבקע בה ולא לעשות בה
שום רושם לא הולך פשוט עליו וכן הזהיר להרחק מן הבצע ומאהבת הממון
דכת' דרך אניה בלב ים כי רב קיבוץ הממון על ידי האניות וכמו שאחז"ל הים
נותן בשבע וכת' היתה כאניות סוחר וג' כלומ' כי העושר הוא כלב איבה שמה
בחלקו ויהיה לבו כים הגד' דרך אניה בלב ים וכן הזהיר שלא לרדוף אחר
הכבוד לא שיהא מכבד אחרים ולא יבקש מאחרים שיכבדוהו דכת' דרך גבר
בעלמה כי הוא משתדל בכל יכלתו לגבורה ולהכנע ולהשפיל עצמו לבושה ולא
שיגלו ממנו שתכבדוהו ונקיים דברין ואמ' למה אני מזהיר בכלל מפני
שהוא רודפת אחריהם ולא תשבע מהם הה"ד כן דרך אשה מנאפת אכלה
ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און כלו' לא דיה במה שאדם נותן לה אלא
שמבקשת יתרונות ומעוררת לחשב ולהרהר במה שאינו להשיג כדי לטרדו
מן העולם ועל כן צריך אדם להרחק שלא להשתקע באלו הארבעה דברים
שאמרתי וזו היא שאנו' אי זה הוא חכם הלומד מכל אדם וכו'
ועשיר ואי זה הוא חכם

לפרשתם

לפרשת בהר סיני
אם בחוקותי

חכמות

חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה · פסוק זה אמרו שלמה ע"ה והידוע הוא כי כל
משלי שלמה הוא משל ונמשל ושניהם צריכין ויש בהם תועלת ואעפ"י שהנמשל הוא
העיקר המשל גם כן יש בו צורך ותועלת וכמו שהודיע הוא בפירוש תפוחי זהב
במשכיות כסף דומה הנמשל לתפוח זהב שהוא דבר יקר ונחמד מאד והמשל
למשכיות כסף שגם משכיות כסף דבר אהוב וחביב ונכבד וצריך שיהיה המשל
נכבד כנגד הנמשל כמו הזהב נגד הכסף שאעפ"י שאינו יקר כמוהו דבר נכבד
ותועלת ישנו ותועלת המשל הוא לדעת הנהגת הגוף והנהגת העולם · והנמשל
לדעת ולעורר על חכמות עליונות וסוד הנבואה השכלית · והמשל בזה הפסוק הוא
על הנהגת הגוף ותיקון צרכיו שאי אפשר לקיום גוף האדם בלתי הכנה ותקון
המזונות שאין האדם כשאר בעלי חיים שאינן צריכין תיקון מזונותם וכל בריה
יכולה לחיות לבדה ואינה צריכה סיוע להכין ולתקן מזונותיה כי החומר של
בעלי חיים אינו כחומר האדם כי חומר שאר בעלי חיים מטבע חזק ואמיץ וכבד
והוא נאות להם יותר מן המזון הקל וחומר האדם מטבע חלש ורך ונברא בעבור
שיהא נאות לנפש השכלית שנפח באפיו ומשום כך צריך לתקן ולבשל ולהדק
מזונותיו כדי שיהיה נאות לטבעו ולתיקון מזונותיו וצרכי מלבושיו ומנעליו
צריך טורח גדול ואי אפשר לאדם לבדו שיוכל להספיק שיעשה כל צרכיו בלא
עזר אחר · ועל זה נאמר לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו ונמצא
שהאשה עזר גדול לאדם בהנהגתו להכין ולתקן לו מה שיצטרך והיא בונה ביתו
ומעמידתו על רגליו וזהו חכמות בנתה ביתה ר"ל חכמות נשים בנתה ביתה
וכמו שאמר במקום אחר חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו
ופירש בכאן יותר שחוצבת עמודיה שבעה ר"ל שבונה בית גדול · ובית גדול
אי אפשר בפחות משבעה עמודים ארבע בארבע פנות הבית ושלשה עמודים
באמצע כדי לבנות עליהם שתי כפות לסמוך עליהם קורות התקרה · ועוד
פירש שמתקנת כל צרכי ביתה ויותר ממה שהיא צריכה וקוראה לעוברי · דרך
לבא להנות מטבחה ומשלחנה אם כן הרי יש תועלת בהנהגת הגוף שיש לאדם
עזר בכל יכלתו לעשות לו עזר כנגדו וכדי לסייעו בהנהגתו · והנמשל יש
תועלת כפולה ומכופלת כמה וכמה שהודיע ענין השתי חכמות · חכמת אלהים
וחכמת אדם · וזהו שאמר חכמות · לשון רבים וסיים לשון יחיד · בנתה ביתה לומר לך

לומר לך שכל אחת מאלו החכמות בנתה ביתה. חצבה עמודיה שבעה. וחכמת אלהים היא
החכמה העליונה. וחכמת שלמה היא החכמה התחתונה והיא טבע האדם שאין בכל הנבראים
השפלים שישבו חכמה ומדע ובינה אלא באדם וזו החכמה הוא השכל השפע מן העליונים
על האדם וכל אדם קונה מזה השפע כפי השתדלותו לדעת ולהתבונן ולהכיר בידיעת
הבורא ובפעולותיו ועל כן נקראת חכמת שלמה שלא היה בכל הנבראים מי שנשתדל
לדרוש ולחקור בחכמות כמוהו דכת' ואתנה את לבי לדעת חכמה וגו' וכת' ולבי ראה
הרבה חכמה ודעת והרבה כיוצא בזה. ולא שאל מהשם ית' כי אם חכמה ולפיכך זכה
וקנה מאותו השפע יותר מכל הנבראים וזאת החכמה היא קשורה ודבוקה בנפש הבהמית
כשלהבת קשורה בגחלת וכל ענייני האדם ותנועותיו נעשה על ידה ומה שאמ' הכת' חצבה
עמודיה שבעה מדבר בבנין האדם כי נחצב בשבעה עמודים והם הראש והידים
והרגלים וראש הגויה והגוף. ויש בעליונו שבעה ובתחתונו שבעה בעליונו שתי
עינים ושתי אזנים ושני נחירים והפה הרי שבעה בעליונו. ובתחתונו שתי כליות
והכבד והטחול ושני כנפי הריאה והלב הרי שבעה. וכל אלו השלש שבעיות מנהיגה
אותם החכמה. ואעפ' שהם מתנהגין כפי הטבע. החכמה עוזרת את הטבע
ומעוררתו הה"ד שלחה נערותיה תקרא. ונערותיה הם הכוחות הטבעיות.
החמשה חושים. החמשה כוחות. והם כוח המושך והמעכב והמבשל והדוחה והמצייר
וכל אלו פעולתן להגיע המזון לבנין הגוף. הה"ד מי פתי יסור הנה וגו' ר"ל פתאים
הגוף לכו לחמו בלחמי וגו' ואעפ' שהנהגת הגוף הוא על פי הטבע כמו שאמרתי
זהו בגוף שאר בעלי חיים אבל גוף האדם אי איפשר שיתנהג בהנהגת הטבע
לבד כי צריך ידיעה וחכמה לדעת הדברים הנאותים לגוף ושיכיר המזג והטבע
והזמן. נמצא כי החכמה היא שחצבה עמודי הגוף והם שבעה ושבעה ושבעה.
וחכמת אלהים שהיא החכמה העליונה גם היא חצבה עמודיה שבעה והם
שבעת ימי בראשית שבהן נברא העולם כלו ויש בו שבעה בעליונו שהם שבעה
כוכבי לכת ושבעה בתחתונו והם שבעה אקלימין הרי שש שבעיות והחכמה
עצמה שהיא יסוד ועיקר הכל הרי שבעה שבעיות והחכמה היא כנגד הכל שיש בה
שבעה עניינים וכל ענין וענין יש בו שבעה דברים. והשבעה עניינים הם השבעה
דברים שצריך אדם לדעת בספר כמו שאמ' ארסטו בתחלת ספר הטבעים.
שם הספר. ושם אומרו. תועלת הספר. וחלקיו ועניינו. ופירושו. ותועלתו.

וחשב

והשבת שהוא חלק חלוק אחר׳ אנו לפי הדת והתורה כך יש לנו לחלק ולשמור
זאת החכמה העליונה מה היא ומה שמה׳ שמה תורה שבה נבראו שמים וארץ
וכל אשר בם דכת׳ בראשית ברא אלהים וגו׳ ותרגם יונתן בחכמתא ברא ה׳ וגו׳.
וכת׳ ה׳ בחכמה יסד ארץ וגו׳ ויש לה שבעה שמות תורה מצוה חוקה משפט
עדות פקודים אמרות׳ ומי אמרה הקב״ה ומה שמו ה׳ אדני אל אלהים אהיה
שדי צבאות׳ ואלו השמות הם השמות הקדושים הכתובים בתורה ובאלו
השמות היא מתקדשת התורה וזו היא מעלה שבהם נקראת תמימה נאמנה
ישרה ברה טהורה אמתית קדושה׳ והיא נחלקת לשבעה חלקים ספר בראשית
ספר ואלה שמות ספר ויקרא ספר במדבר סיני. ספר ויהי בנסוע הארן
עד לפני ישראל והוא ספר בפני עצמו כמו שאמרו רז״ל ומשם ועד סוף הספר
ספר אחר הרי ששה ספרים׳ וספר ואלה הדברים הרי שבעה ספרים׳ ויש
בהן שבעה ענינים׳ ספורים׳ וששה סדרים ואלו הן׳ סדר קדשים׳ וטהרות׳
וזרעים ומועד׳ ונזיקים׳ ונשים׳ ונשמע פירושן משבעה מקומות מפי

הקב״ה דכת׳ וידבר אלהים את כל הדברים האלה וגו׳ וכת׳ פנים בפנים דבר ה׳
עמכם וגו׳ ומן השמים דכת׳ מן השמים השמיעך את קולו וגו׳ ובהר סיני׳
ובאהל מועד׳ ובעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה וגו׳ ובירושלם ובציון
לפי שמוכן לשמוע׳ ולמה בציון ובירושלם תחלה לפי שמוכן לשמוע מפני
שהוא שער השמים ועל כן נקראת המוריה על שם התורה ומשם הי׳ ה׳
נשמע בסיני הקב״ה ואתה מרבבות קדש ונבחר הר סיני מכל המקומות מפני
שהוא נחמד מכל שבעה הרים חמודים שיש בעולם דכת׳ הר האלהים הר בשן
הר גבנונים הר בשן למה תרצדון הרים גבנונים ההר חמד אלהים לשבתו
הרי הזכיר כאן שבעה הרים ולא חמד מכלם לשבתו אלא זה סיני ה׳ בם וג׳
ומפני כך כשבא הקב״ה להזהיר את ישראל על השביעית שהיא השמטה והיא
רומזת על כל השביעיות שהזכרנו הזכיר סיני מה שלא הזכיר בשום מצוה
שבתורה הה״ד וידבר ה׳ אל משה בהר סיני לאמר׳ דבר אל בני ישראל וגו׳
ושבתה הארץ שבת לה׳ וגו׳ ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ
ואלו הן השבעה עמודים שחצבה החכמות שבשמים ובארץ ובאדם ועל

ועל זה נאמ' שבת לה' שבת שבתון יהיה לארץ והיתה שבת הארץ לכם ומלת שבת מורה
שני ענינים ענין חזרה והקפה סביב ולגלגל כמו שובו בנים שובבים· משובב נתיבות·
וענין הנחה והשקט כמו שובה יי' ריבבות אלפי ישראל ונפשי ישובב והשני ענינים יש
בשמיטה שהיא רמז לגלגול הדברים מסיבה לסיבה ומסבבין השש קצוות ובאים
ונחים ושוקטים בנקודה האמצעית שקוראין לה למרכז והן שבת לה' ולאחר שקטע
המעולה בנקודה האמצעית הפנימית הרוחנית העליונית באתה שבת באתה מנוחה
לארץ וזהו' שבת שבתון יהיה לארץ ומן הארץ באה מנוחה לישראל שהם האדם הידוע
הזה' והיתה שבת הארץ לכם וג' וסמיך לזה ענין היובל שהוא שבע שמיטות להודיע
כי בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחוזת הארץ ור"ל לקונה שמים
וארץ שהוא יתב' קנה והקנה הכל מאתו· נמצא שמצות שמיטה ויובל היא מצוה
קיום הכל שמים וארץ וכל אשר בהם ומשום כך החמיר הכת' בהם להעניש עליהם
עונשים גדולים שבעה עונשים וכמו שאחז"ל בא וראה כמה קשה אבקה של שמיטה
הרי שבעה עונשין מכירת מטלטלין· מכירת שדהו· מכירת ביתו· לווה מעות לפרנס
עצמו ונעשה עבד לוה לאיש מלוה· מוכר בתו· מוכר עצמו לישראל מוכר עצמו לגוי
דכת' וכי ימוך יד גר ותושב וג' ויש במאמר פסוק זה סוד גדול בענין המשומדין והגרים
תעזור בו· ולמתבונן מתוך לשון שבע מגולות ושבעה גאולים שנ' בו חמשה קרובים
ומרעין כסף ויובל הרי שבעה גואלים והיינו דכת' בשנת היובל הזאת תשובו איש אל
אחוזתו כי הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר וזהו קיום העולם שאמרנו כי
לכל דבר יש שש קצוות והנקודה האמצעית שהכל ישוב אליה והוא חק המכריע
בנתים ועליו נאמ' חק עולם והולך ומתגדל ומתרבה עד שבעה· כיצד· חק· חקה·
חקת· חקי· חוקות· חקים· ועל זה נאמ' בפרשת השמיטה ועשיתם
את חקותי ואת משפטי תשמרו וג' וישבתם על הארץ לבטח· וסתם הפרשה בזאת
שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני יי' וזהו ענין השבת לבאן ועוד הרי כבר נאמ'
פסוק זה אות באות תיבה בתיבה בקדושים תהיו לא להודיע כי אלו השבתות הן הן
חקותי שהן חק עולם וזהו שסמך לאת שבתותי תשמורו אם בחקותי תלכו וג' ותמצא
ענין הברכות והקללות על הסדר והתבונן בסמיכות הפסוקים ובמדרש זה עם זה
בברכות ובקללות ומה שנ' בשלישיות ואם תלכו עמי קרי וג' והלכתי בכם

[illegible]

את חית השדה ולא אמר אף אני אלך עמם בקרי וברביעית אמר שילך עמהן
מפני שבשתי קללות הראשונות לא הזכיר לא חליים ועצירת מטר וגבורת
דברים שהן פורענויות המתרגלות לבוא לעולם ומשום כך אמר אפשר שטעו
במחשבותם לאמר מקרה היה זה ולא עונש על העבירות ומשום כך אמר ואם
תלכו עמי קרי ותאמרו כי מקרה היה זה לכם ושלחתי בכם את חית השדה וגו'
וכל זה אינן רגילין לבא לעולם אלא לעתים רחוקות הרבה ועל זה אמר ואם באלה
אם תאמרו כי גם זה מקרה הוא גם אני אלך עמם בקרי ואוסיף עליהם המקרים
והבאתי עליהם חרב נוקמת ומצוי הוא זה ורגיל בין המלכיות. ואם בזאת לא
תשמעו לי וגו' והלכתי בחמת קרי בכאן הזכיר בחמת קרי ולא בכולן

מפני כי כלה ה' את חמתו שפך חרון אפו והחריב ביתו ואמר בחמת קרי
כיון שאתם אומרים שכל אלו המכות הן מקרים אני אביא עליכם מקרה רע וקשה.
ואכלתם בשר בניכם וגו' והשמדתי את במותיכם וגו' מפני שהיו בטוחין בע"ז
שהיא תציל אותם אמר אותה אשמיד תחלה ואח"כ ונתתי את עריכם חרבה וגו'
והשמותי את הארץ וגו' וזאת הבטחה גדולה לישראל שאין בכל הישוב מקום
נחמד והגון כארץ ישראל שכל צבי היא לכל הארצות יפה נוף משוש כל הארץ וגו'
וכל האומות מתאוים לדור בו ויש להם תועלת גדולה בישובו ואעפ"כ אין להם
יכולת לישב ומיום שגלינו ממנו הוא חרב עד שורפם ציון ונוה ערי יהודה.
ואח"כ אמר כל המאורעות הרעות והתלאות אשר באו עלינו אמר והתודו את
עונם וגו' ורמז בו על בית שני שהתודו בו דניאל ועזרא [illegible] רמז לאחר
של חרבנו דבר ואף אשר הלכו עמי בקרי כלומר שעדיין עוד שהלכו עמי בקרי

ועל זה אמר אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אותם בארץ אויביהם ומה צריך
לומר כל זה כבר אמר קודם לזה שהם בארץ אויביהם לא שעדיין לחזור ולקלקל
מעשיהם אף אני אגלה אותם שנית ואז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם
ובבטוח אותנו בזה הגלות לזכור לנו ברית האבות והארץ והברית אשר כרת
עמנו ונשגיח עלינו בהיותנו בגלות ולא יסתיר פניו ממנו ה"ה ואף גם
זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' וכנגד מה שאמר אף אני אעשה זאת ואף גם זאת לא
כלומר ההשגחה שהיתה לרעה תחזור לטובה ולא שיש שנוי בהשגחה רחם
וחלילה אחרי הוא אותו אני יען לא שניתי לא השינוי הוא מצד המקבלים

למה הדבר דומה לשמש המתנוצץ על צמחי האדמה · כי בהיות כח המושך
בצמחי האדמה ויש להם רטיבות למשוך אין כח השמש מייבש אותם ומגדלם
ודשנים ורעננים יהיו וכשיפסק מהן הרטיבות וכח המושך מייבשן ומקלקלן
לא שנשתנה כח אורו השמש שאורו הכח שהיה מישן ומגדל הוא המייבש אלא
השינוי מצד המקבלים כך בני אדם הם כצמח האדמה וכצמח השדה בן זקוניו
ובן אדם חציר יעתק בעבור שהן מושכין הרטיבות מן השכל וההשגחה מעדנת
אותם וכשפוסקין מלמשוך רטיבת השכל ההשגחה משחתת בהם ומהו רטיבות
זה השכל התורה והם שבע שלש לנפש וארבע לגוף · השלש של נפש יראה
ואהבה וחיי עולם · יראה דכתי' אז תבין יראת ה' וגו' ובעבור תהיה יראתו
על פניכם אהבה דכתי' אני אוהבי אהב וכתי' אילת אהבים ויעלת חן ·
חיי עולם דכתי' כי היא חייך ואורך ימיך וגו' ובחרת בחיים · הארבע של גוף
עצה וגבורה עשר וכבוד · דכתי' לי עצה וגבורה · עושר וכבוד אתי וכל
שאר התועלות האמורות בתורה בכלל לו השבעה עמודים הם · ומה היא
זאת העצה לומ' שלא יתבודד אדם בעצתו אלא יתיעץ עם לומדי התורה
וילמד מכל אדם ומה היא הגבורה בגופו דאדרבה נקראת תושיה שמתשת
כחו של אדם אלא שהתורה מדריכתו ומיסרתו לכבוש יצרו ולמשול ברוחו ·
והעושר אינו שירויח ממון בהתעסקו בתורה באדרבה הוא מוציא הוצאות
בכל יום · ולא לחכמים עשר אלא התורה מחדשת בו רוח נכונה שלא יהא
רודף אחר הממון וישמח בחלקו ויסתפק במה שחננו השם ית' והכבוד הוא
שהתורה מלמדתו ומרגילתו להיות שפל ברך ועניו ונכנע לכל אדם ועל
ידי שהוא מכבד הבריות גם הם יכבדוהו וזו היא ששנינו אי זה הוא חכם
הלומד מכל אדם אי זה הוא עשיר השמח בחלקו ומה שהביאו ראיה על השמח
בחלקו מיגיע כפך כי תאכל ראיתי שהמפרשים אומרים כי אינה ראיה
ואני אומ' כי ראיה גדולה כי מה שאמ' יגיע כפך כי תאכל ר"ל שלא יתול
על מעשה ידיו לא כשיעור הטורח והיגיעה לא כלו שהם יודעים אומנות
ושואלים על מעשה ידיהם כפלי כפלים ממה שראוי להם ולא כלו שואלים

פחות

פחות ממה שראוי להם והם סומכים על הגניבה והגזל שעושים במלאכה
וכל הבוטח בזה אינו שמח בחלקו אבל השמח בחלקו אינו עושה לא ממה
שראוי לו ליגיע כפיו וזהו שאמר יגיע כפיך כי תאכל ר"ל אם לא תאכל אלא
כדי יגיע כפיך לבד אשריך וכו' אם כן ראיה גדולה היא לזה שהוא שמח
בחלקו ותשלום דבריו בהשגת הדבר מן הזקנים למה הוא דומה וכו'
והסימן לזה הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם.
וגדולה שבכולם התאוה שהיא המותרת והיא המחיה באמת שעל ידי
שבני אדם רודפין אחר התאוה כדי ליהנות מן העולם הזה מאבדין מן
חיי העולם הבא וכל מה שהן מאריכין חיים בעולם הזה ומקרה מין
כזוהמת הנחש ואוכלין מן העץ הטוב למאכל והתאוה לעינים הוא רשע
להם ואבדן נפשם והפסקתן מן התענוג הנצחי ולא כן הצדיקים לא
כלמה שהן אוכלין מאריכין חיים בעולם הזה ומתענגין ומצטערין לקנות
תיקון מדות הנפש לטובה הוא להם נמצא שהרשע מאריך ימים לרעתו
והצדיק מאריך ימים לטובתו. למה הדבר דומה לשני בני אדם שנכנסו
ליער גדול מעורבב ומשובש והיו בו שני מיני פירות המין האחד
טוב למאכל ותאוה לעינים ונח ללקטו והאוכל ממנו שנים ושלשה גרגרים
היה מועיל לקיום הגוף על בוריו ולא היה מזיק והאוכל ממנו גרגיר
אחד יותר היה מזיק היזק גדול וכפי רבוי אכילתו רבוי הנזק שאוכל
ממנו גרגיר אחד יותר מן השיעור הידוע היה נחלה יום אחד והאוכל
שנים נחלה שני ימים וכן שלשה וארבעה עד לף לפים גרגרים כמנין הגרגרים
מנין ימי החולי. והמין האחר היה מר מאד והנפש קצה ממנו וקשה ללקטו
אבל אותו פרי שוה דמים יקרים שהיה ראוי לרפואות מופלאות ומי שהיה
נמצא בידו מאותו פרי היו נותנין לו הון רב איש יביא בפריו אלף כסף.
ואלו השני בני אדם שנכנסו ליער האחד היה איש בער לא ידע בתועלת
הפרי המר ובהזק הפרי המתוק והאחר היה חכם ומבין ויודע בתועלת
זה ובהזק זה החכם אכל מהפרי המתוק כשיעור מה שצריך לגוף ולא
יותר והיה כל היום משתדל וטורח ללקוט מן הפרי המר כדי שיהיה לו
תועלת בצאתו מן היער וברצונו לא היה חפץ לצאת מן היער עד שילקוט

מאותו הפרי המר ויטעון עצמו כאשר יוכל שאת והכסיל שהיה הולך בחשך
לא שם לבו ולא נתן דעתו לא לשאול כשנו' מן הפרי המתוק ולא ידע כי בנפשו
הוא וברצונו לא היה רוצה לצאת מן היצר לגמרי ולא לקנות מן הפרי המר
גם אחד וכל אחד מהם היה מלעיג את חבירו ומלעיג על מעשיו הכסיל
שלא היה יודע טיבו של הפרי המר היה מלעיג על החכם ואומר כמה זה
טיפש וכסיל שמניח פרי המתוק וטורח בדבר שאין בו תועלת אין זה כי
אם חסרון דעת ודרך שטות · והחכם היה מלעיג על הכסיל בדבר זה
במאכל הפרי המתוק והיה יודע בדעה אשר תמצא אותו באחרית הימים ·
לקצת ימים נגדלו שניהם מן היצר החכם נטל מן הפרי המר כל מה
שליקט ובנה כאלו מצא שלום · והכסיל יצא בידים ריקניות ובטן מלאה
ובכרס שבעה וכשהגיעו לישוב התחיל הכסיל לצעוק בחבלו ובמכאוביו
ובחלאיו הקשים שבאו עליו · והחכם היה שמח כי מיד שראו בידו אותו
הפרי העשירוהו ונתנו לו הון רב על מה שהביא בידו נמצא כי הכסיל
צועק ומילל מכאב לבו והחכם שמח ועלז בשמחת לבב ועליהם נאמר
כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם · וכן הם הבוערים
בעם והחכמים בעולם הזה אלו מלעיגים על אלו ואלו מלעיגים על אלו
ולעולם הבא יתבאר מה בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו
על הרשעים מה הוא אומר כי הנה היום בא בוער כתנור ולהט אותם
היום הבא נאום ה' אשר לא יעזוב להם שורש וענף וגו' ועל הצדיקים
מה הוא אומר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וגו'
השם ברחמיו וחסדיו יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו אמן וכן יהי רצון ׃

לפרשת במדבר סיני
ומתן תורה ועשרה מאמרות
וישפוט השופטים

צדק

צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך ::

פסוק זה אמרו דוד המלך ע"ה והזכיר בו ארבעה דברים והן ארבע מדות
צדק ומשפט חסד ואמת ויחס השנים למכון הכסא והשתים למאור פניו.
והנה יש לנו לדעת ענין הכסא מה הוא אם הוא כסא ממש או לא.
הר"ם ז"ל כתב שלא נתיחס כסא לשם ית' אלא לגודל מעלתו ויקר תפארת
גדולתו כי הכסא מיוחס ומיוחד לגדולה לשם ולתפארת לשרים ולסגנים
ולמלכים וחס וחלילה שישלו כסא ממש אם אתה אומר דמות כסא ממש
ממש באורך וברוחב וברגלים כמו שיחשבו עניי הדעת נמצא שהוא
גוף ואם הוא גוף אף הרוכב עליו גוף כי אין כסא גופני אלא לדבר גופני
וזה ידוע וחס וחלילה כי השם ית' אינו גוף ולא כח בגוף וכל זה אמר להרחיק
הגשמות מהשם ית' ובהרחקת הגשמות יתקיים הייחוד והקיום הנצחי
והאריך בזה הרבה. וזה אינו אלא לדעת חכמי המחקר שאינם מאמינים
ומאמתים אלא הדבר שיוכל השכל לבררו על ידי מופת נחתך אבל
לפי התורה הנתונה לנו שכל עניניה ומצותיה ואמונותיה הם בקבלה
אין לנו ללכת בה על ידי החקירה והמופתים השכליים אלא על ידי
הקבלה וכך אמר ארסטו ראש חכמי המחקר כי הנפש הנבואית גדולה
מאד ויקרה ונכבדת מן הנפש הפילוסופית ועל כן אנו נלאים מלהשיג
דברי הנביאים וזהו לגעור כמו שאלהות או טעם בדברי הדתות.
וכל הדברים המקובלים יתקבלו על פי הקבלה אם כן יש לנו לסמוך בתורה
כולה על הקבלה ולהאמין בה שמקבלי האמת שהם חכמי התורה ועל זה
הוצרכו להודיענו ז"ל היאך היתה הקבלה משה קיבל תורה מסיני
ומסרה ליהושע וכו' פלוני קבל מפלוני ופלוני מפלוני כדי שנדע מי היו בעלי
הקבלה כדי שנסמוך עליהן ונאמין במה שמסרו לנו שאין דברי תורה
מושגין ולא תלויין בסברא ופליאה דעת ממנו נשגבה לא נוכל לה
והנה מצינו מדבריהם במסכת היכלות ובפרקי היכלות ר' ישמעאל שאמר
שזה הכסא יש לו מדה באורך וברוחב ובקומה ואי אפשר ליתן מדת
האורך והרוחב והקומה אלא לדבר שהוא גוף וגם מצינו לרבן יוחנן בן זכאי
בחבורה שאמר שיש לכסא רגלים וגוף ונתן מדה לאורך הרגלים והגוף
הכסא.

כדגרסינן התם מן הארץ לרקיע חמש מאות שנה וכו' עד ורגלי הכסא כנגד
כולם וכו' וזו' חסידי עליון הון ועשירי הדעת ומכירים אני חיים ודאויים
הם שנסמוך עליהם שזה הכסא הוא כסא ממש ברגלים ובארך וברוחב
ובקומה ואינו קשה אם כן נתחייב שהוא גוף ואינו גוף אם לגוף אינו כן
כי לא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכינו דרכיו · וכשם שאין אנו יכולין
להשיג אמיתתו ית' ואין כח בשכלינו לדעת זה כך אין כח בשכל לדעת מהו
כסא כי מהות הכסא ודמותו כמו הרוכב והיושב עליו ועוד לפי
חקירתם נוכל לקיים קבלתינו שהוא כסא ממש שגם הם אמרו כי האדם
עולם קטן ורמזו כל העולם כולו לאדם בכלל ובפרט ואמרו כשם שיש
באדם דבר שהוא קיום חיותו והוא לב ואי אפשר לאדם בלא הוא כך
יש לעולם מניע והוא מעמידו ומקיימו והוא הגלגל הסובב וכשם
שאי אפשר שימצא לב בלא גוף או גוף בלא לב כך אי אפשר שימצא
גלגל בלא עולם ולא עולם בלא גלגל ואעפ"י שהלב לגוף כגלגל לעולם ·
אינו דומה לו מכל וכל כי הלב בתוך הגוף וצריך לקצת איברים
ליהנות מהם והגלגל הוא חוץ לעולם והעולם בתוכו ואינו צריך לעולם
כלל וכשם שיש באדם ארבע ליחות הלבנה והשחורה והירוקה והדם
כך יש בעולם ארבע יסודות אש ורוח ומים ועפר וכן יש בכל האיברים ·
והכוחות שיש באדם בעולם וכו' ובסוף חתמו דבריהם וכשם שיש
באדם השכל שהוא מנהיגו ומורהו לתקן ולכלכל דבריו במשפט
כך יש לעולם מנהיג ומכלכל הכל במשפט והוא השם ית' הרי הם רמזו
הלוה לשכל האדם ובשכל האדם נחלקו יש מהן אומרים כי השכל אינו דבר
חוץ מן הנפש החיה אלא שדבר אחד הוא ונפש מין האנושי יש בה שלש
כחות כח הגידול וכח התנועה וכח הבינה ויש מהן אומרים כי אין הנפש
מין האנושי כי אם שתי כחות כח הגידול וכח התנועה אבל כח הבינה
דבר שהוא חוץ ממנה והוא שכל נאצל ונשפע מן השם ית' על נפש
החיה · וכמו שנחלקו בזה כך נחלקו בשם ית' יש מהן אומרים כי הוא נפש
הגלגל והוא כח בגוף ויש מהן אומרים שאינו נפש הגלגל ואינו כח בגוף

אם כן לפי

אם כן אפי׳ לדעת ר״מ שהשכל באדם אינו מכוחות נפש החיה לא שהוא
חוץ ממנה וזו הא דעת רז״ל שאמ׳ כשאר שאדם ישן הגוף אומ׳ לנשמה
הנשמה אומרת לנפש והנפש אומרת למלאך .. ועוד אמרו רבא ברא
גברא שדריה קמיה דר׳ זירא אשתעי בהדיה ולא אישתעי ליה [?] וקרא
מה נשמה רוחו ונשמתו אליו יאסוף. וכן הטעם ית׳ אתל כח בגוף [?] ס
לוא כי כסא הכבוד הוא כסא ממש כמו שהגוף כסא ללב. והלב כסא לדם
והדם כסא לנפש חיה. ונפש החיה כסא לשכל כן הגלגל כסא לחיות
והחיות כסא לכסא הכבוד וכסא הכבוד כסא לשם ית׳ ויתע׳ שהוא נמצא
שאפי׳ לבריאים [?] כי הוא כסא ממש דקבלה רז״ל והוא מוכן על
שתי מדות צדק ומשפט מצד אחד חסד ואמת מצד אחר והם מלבנין
שגם הוא מכון לכסא רבא והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת באהל
דוד שופט ודורש משפט ומהיר צדק והוא הדין לאמת ואלו הארבע
מדות הן משלש עשרה מדות וכו׳ ואם תרצה להאריך כפי שלש עשרה
מדות תאריך והארבע מדות האלו הן הן עיקר ויסוד הכל עליונים והתחתונים
כי שפע אלו המדות נאצל על ארבע חיות המרכבה ושפע הארבע ס
מיני חיות נאצל על ארבע מיני כוכבי השמים והם השמש והירח
ושאר הכוכבים הנעים והנדים וכוכבים הקבועים ושפע אלו הכוכבים
נאצל על ארבע יסודות שפע השמש על יסוד האש ושפע הירח על
יסוד המים ושפע שאר כוכבי לכת על הרוח ושפע כוכבים הקבועים
על יסוד העפר ומאלו הארבע יסודות הם כל הנבראים בעולם השפל
אבנים ומתכות ואבנים טובות וצמח האדמה וכל בעלי חיים מקטון
ועד גדול גופי כולם מארבע יסודות נמצא כי הארבע מדות אלו
הם כל המציאות שכלים נבדלים וגלגלים וכוכבים וכל העולם השפל ט
וכל הנהגת העולם בהם פעמים בצדק פעמים במשפט פעמים בחסד
פעמים באמת ולא שיש שינוי לפניו ית׳ חס וחלילה לא הוא ית׳ ויתע׳
שמו כולו חסד פשוט מכל צד ומכל פינה ואין השינוי לא מצד
המקבלים וכמו שכתבנו למעלה הה״ד ולך יי׳ חסד כי אתה תשלם

לאיש כמעשהו אין כן אל החסד הגמור והשוי הנראה לבני אדם אינו
כי אם כמעשיהם ובשם שהוא מנהיג את העולם באלו הארבע מדות כמו
כך הוא מנהיגו בהם בפרט כיצד בתחלה הוא עושה צדקה עם האדם
להוציאו מאין ליש וממציא לו כל צרכיו די מחסורו אשר יחסר לו ואחר כך
הוא דן אותו בשפטים גדולים בעולם הזה ואם לא ישפטנו בעולם הזה ישפטנו
בעולם הבא ואחר המשפט יחמול עליו במדת רחמיו וחסדיו ויצרור נפשו
בצרור החיים האמתיים וזהו אמת : ד״א בתחלה עושה עמו צדקה
וכשהשם ית׳ עושה צדקה עם האדם יש לו לאדם לעשות מאותה הצדקה
חסד שהוא כנגדה ואם לא עשה מן הצדקה חסד יעשה עמו השם ית׳
משפט ואז יהיה משפט אמת וזהו מדה כנגד מדה כי שתי מדות
כנגד שתי מדות : ד״א כשהוא עושה צדקה עם בריותיו ואינם
הולכים על קו היושר והוא דן אותם במשפט אינו דן אותם במדת הדין
הקשה ולא מרחם עליהם ומקדים חסדו ואמתו לחרון אפו הה״ד חסד
ואמת יקדמו פניך : ד״א כשהוא נותן אפו של זעם על מורדיו הוא
מקדים חסדיו ורחמיו לחרון אפו : ד״א צדק ומשפט מכון
כסאך שתי מדות אלו מוכנים כן לשבתו פעם יושב על כסא צדק
פעם יושב על כסא דין ובשם שהם מוכנות ומזומנות בכסא של
מעלה הם מוכנות ומזומנות בכסא של מטה ומה הוא כסא של מטה
ירושלם דכת׳ ביום ההוא יקראו לירושלם כסא יי׳ ונקוו אליו כל הגוים
וכת׳ כי בחר יי׳ בציון אוה למושב לו : וכת׳ כסא כבוד מרום
מראשון מקום מקדשינו והצדק והמשפט מוכנים בה. צדקה
צדק ילין בה משפט : דכת׳ אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלם
הרי צדק ומשפט בירושלם ור״ל בין כשהב״ה עושה צדקה עם ישראל
בין כשהוא עושה משפט בהם לא יזוזו מתחת כנפיו כביכול יעשה

עמהן

עדין אחד ואחרות ויקדמו פניו ויהיו נגד עיניו כל הימים והוא שאל אחר
זה. אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון והרועה מן תרועה
המלחמה שהיא מדת הדין ור"ל כשהם מודיעים בתרועה באור פניך יהלכון
ובשק בושתין בייסורין ואינן מקבלין המשפט וכורחים ממדת המשפט —
ולזאת התשובה הוא מחזיק עליו המדה ההיא ונפרע מהן בחוזק יד
ומשה שברין ושברם ניפלא מהן הרחמים הה"ד קודם לזה לך זרוע עם גבורה
תעוז ידך תרום ימינך ר"ל שתתחזק ותעוז היד ותתגלה הימין כדי שתהיה
היד מכה בהם וכדין הוא שכשהם בארץ הנבחרת אם תהיה היד שם בה
גם שם מצווה הימין פשוטה לרחם ובחוצה לארץ משיב אחור ימינו מפני
אויב ועל זה נענש אלימלך שכשראה שנגעה מדת המשפט בארץ רעב
ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ עמד וברח לחוצה לארץ כדי
שימלט נפשו ונפש בניו וממונם ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם —
מאסה בהם וגעלה אותם וכלתה אותם ומת הוא ובניו ואבד העושר ההוא
בענין רע דכת' וימותו גם שניהם מחלון וכליון גם לרבות ממונם
ותשאר האשה משני ילדיה ומאישה שלא נשאר לה מאומה מאישה
ולא מבניה וכו' ואם תרצה להאריך במדרש רות תאריך עד לה
תולדות פרץ וכו' וכל תולדות שבמקרא חסרים חוץ מתולדות השמים
והארץ בהבראם ואלה תולדות פרץ שהם מלאים אותו שבבריאת העולם
מפני שעמד העולם על מילואו והיה העולם מלא אבל לא היה עדין
הכסא שלם בעמודי העולם התחתון כי האבות הן הן המרכבה והשלשה
אבות כנגד שלשה רגלים של כסא ועדין היה רגל אחד של כסא :
ס בלא עמוד וכשבא דוד עמד כנגד רגל רביעי הה"ד רגלי עמדה
במישור וכו' ר"ל עתה עמד הרגל ביושר והכסא וישב על מכונו
ארבע והרי הן כנגד ארבע מדות הנזכרות צדק ומשפט חסד
ואמת חסד לאברהם משפט ליצחק אמת ליעקב צדק לדוד וזה

וזהו שאמ' בשרתי צדק בקהל רב אני בצדק אחזה פניך [illegible]
צדק בקהל רב מפני שהצדק הוא מתפרסם [illegible]
הוא [illegible] והצניע ולבסוף נעקד יצחק ונתפרסם. הרי [illegible] וזהו שאמ'
ככאן ועצו ידך תרום ימינך כלו' כי היד שהיא המשפט תעוז אותו
תכבוש ותסתיר ותצניע אותה כמו שלח הבז את מקבץ הצוק כו'
בנימין והימין תרום ותגביה ותפרסם אותה. הדימוי [illegible]
הקב"ה צדק ומשפט מכון כסאך שה[illegible] ימין דכת' צדק מלאה ימינך
והמשפט ביד דכת' ותאחז במשפט ידי וכמו שהימין משונה ומפורסמת
לכל כך הצדק מפורסם ומגולה לכל וכמו שהיד כהה ואמודה ומוצנ'
ומתפשטת כן המשפט אינו מתפרסם וזהו לכל הקב"ה צדקתך כהרי
משפטיך תהום רבה ודרשו רז"ל בשה"ה מביא משפט לעולם
אינו מגלה אלא לכל כתהום הזה שהוא מכוסה מעין הכל וכן
כשחרבה [illegible] במשפט לא הודיע ולא פרסם יום חרבנה שה[illegible]
כשאמ' לירמיה על חרבנה אמ' לו שיחריבנה בעשרה בחדש ולא
רצה לפרסם לו היום ההוא ממש והעת ההיא. וכשבא לעשות צדקה
עם ישראל וגאולה פרסם הכל פרסום גדול. והזכיר המקום
והיום והחדש והשנה הקב"ה וידבר ה' אל משה במדבר סיני
באהל מועד באחד לחדש בשנה השנית וגו' ומה הוא הצדק
והגדול. שנתן לישראל בכאן הם הרגלים שהם דוגמת המרכבה
וכתלה הצדק למנותם לדעת פקודיהם במספר כל זכר מבן עשרים
שנה ומעלה והכל לצורך ידוע כי יש לגדוריו מספר ואעפ'
שהם לאלפים ושמונים וגו' כאמ' מחנות אלהים [illegible] ונתגלה
מספר פקודיהם שעלו לשש מאות אלף. ק[illegible]